

Ders Notları 16

Yasa Türleri

Dersin Planı

- I. Ebedi Yasa
- II. Doğal Yasa
- III. İlahi Yasa
- IV. İnsan Yasası

I. Ebedi Yasa

A. Yaratılışın Planı

- Tanrı herşeyi bir sanatçının eserini yaptığı gibi yaratmıştır.
- Bu nedenle Tanrı'nın zihninde bir planı olmalıdır. "Ve nasıl bir sanat tarafından henüz yapılmamış olan şeylere o sanat ürünlerinin sanatı ya da modeli denirse, aynı şekilde, uyruklarının eylemlerini yönetendeki örnek de yasa özellikleri taşır."

B. Ortak İyi

- Ortak iyi ilahi görkemin çeşitli yönlerinde yansıtılır, diğer bir deyişle, çeşitli yaratıklar iyi işlediklerinde onun bazı yönlerini yansıtırlar.
- Şeyler kendileri için iyi olanı yasalara uyarak elde ettikleri için, bütün yaratılmış şeyleri yöneten ve onları amaçlarına yönlendiren bir yasa olmalıdır.
- Bu nedenle, en aşağı seviyeden, en yükseğe, kayalardan meleksi korolara bütün yaratılışın işleyişini yöneten bir yasa vardır.

C. Takdiri İlah

- Herşey ilahi takdire tabidir. "O tek tek her yaratığın eylemlerini ve hareketlerini yönetir."
- (A) + (B) + (C) = İlahi Yasa

II. Doğal Yasa

A. Bütün Yaratıklar Ebedi Yasaya Tabidir.

- Herşey Tanrı'nın başlangıçtaki planına ve yönetimine, onun takdirinin devam etmesine bağlıdır.
- İnsanlar eyleyerek ilahi planı gerçekleştirir ya da hayal kırıklığına uğratırlar. Akılları ve seçme yetileriyle kendi eylemlerini yönetirler. Öyleyse, iyi insan hayatı bu yetilerin yetkinleştirilmesini gerektirir.
- Bu, bütün insanların ilahi yönlendirmeye özel bir yolla tabi oldukları anlamına gelir. Tanrı, insan eylemlerini kayaların, bitkilerin, diğer hayvanların hareketlerini yönlendirdiği gibi yönlendirmez. Öyleyse, bizim seçimlerimiz ebedi yasa tarafından yönlendirilecekse, bu yönlendirme kendimizi yönlendirmekte kullandığımız yetimize, aklımıza, hitap etmelidir.

- Bir başka deyişle doğal yasa= rasyonel yaratıklar tarafından anlaşıldığı ve onları yönlendirdiği şekliyle ebedi yasadır. Aquinas şöyle yazar: "rasyonel yaratıkta ebedi yasaya katılıma doğal yasa denir." (Soru 91, mad. 2)

B. İki Önemli Nokta:

- Soru: doğal yasa bizi nasıl yönlendirir? Nasıl bilinir ya da bize nasıl duyurulur? (bkz: S. 90, mad. 4) Yanıt: bir insanın "kendine uygun amaca doğal bir eğilimi vardır", diğer bir deyişle, doğru olan şeyi yapmaya doğal bir eğilimimiz vardır. Diğer bir deyişle, doğal olarak, ondan zevk alacak şekilde oluşturulmuşuzdur. Bazı ayrıntılar:
 1. Doğal yasanın birincil ve ikincil hükümlerini ayırabiliriz. Birincil hükümler ahlakın temelleridir. İkincil hükümler daha belirgin ahlaksal buyruklardır.
 2. Doğal yasanın eğilimi, onu tanımayı öğrenmemizi ve ahlaksal buyruklar tarafından harekete geçirilmemizi sağlayacak şekilde eğitilmelidir. Diğer bir deyişle doğru dürüst bir eğitim esastır.
 3. Kötü bir çevre ile bile, temeller (birincil hükümler) bir kişiden asla silinmez.
- Doğal yasa bizi sadece doğal amacımıza yönlendirir. Doğaüstü amacımıza erişmek için daha fazlası gerekir—ilahi yasa.

III. İlahi Yasa

A. Eski Ahit Yasası

- Eski Ahit yasası İsa'nın doğumundan önce İsrail topluluğunu yönetiyordu.
- Bu yasalar beslenmeyle ilgili yasaları, ayinsel temizlik ve kirlilik yasalarını ve dinsel törenlerin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin yasaları içeriyordu. Levililer'e ([Leviticus](#)) ve Tesniye'ye ([Deuteronomy](#)) bakın.
- Bu yasalar Yahudi yaşamının her yönünü şekillendirir. İsrail topluluğunun üyesi olarak iyi hayatı yaşamamanın bir kısmı bu yasalara uymayı içerirdi.
- Bunun bir sonucu olarak, Aquinas onları önemsemi. Ne var ki, klasik felsefedeki, ve dolayısıyla Aristoteles'teki, hiçbir şey buna uzaktan yakından benzemez.

B. Yeni Ahit Yasası

- Yeni Ahit emirleri klasik felsefede bulduklarımızdan daha da uzaktır. Matta İncili'nden Dağdaki Vaaz'in başlangıcını ele alın:

Ne mutlu ruhta fakir olanlara; çünkü göklerin melekutu onlarındır.

Ne mutlu yaşlı olanlara; çünkü onlar teselli edilecekler.

Ne mutlu halim olanlara; çünkü onlar yeri miras alacaklar.

Ne mutlu salaha acıkıp susayanlara; çünkü onlar doyurulacaklar.

Ne mutlu merhametli olanlara; çünkü onlara merhamet edilecek.

Ne mutlu yüreği temiz olanlara; çünkü onlar Allahı görecekler.

Ne mutlu sulh edicilere; çünkü onlar Allah oğulları çağırılacaklar.

Ne mutlu salah uğrunda eza çekmiş olanlara; çünkü göklerin melekutu onlarındır.

Benim uğruma insanlar size sitem edecekleri, eza eyleyecekleri, ve size karşı yalan yere her türlü fenalığı söyleyecekleri zaman, size ne mutlu! Sevinin ve meserretle coşun; çünkü göklerde karşılığınız

büyüktür. (Matta 5.3-12) ^[1]

- Aristoteles'te, İsa'nın Matta İncilinde geçen sözlerine benzer birşey yoktur; oysa Aquinas, onların "Hıristiyanın yaşamını biçimlendirme sürecinin tamamını kapsa[dıklarında]" (Soru 108, mad. 3) ısrar eder.
- Bu nedenle, öyle görünüyor ki, ya/ya da:

1. İsa'nın Matta İncilinde söyledikleri bizi iyi hayata yönlendirmez.
2. Aristoteles iyi hayatın gerektirdikleri konusunda yanıldı.

- Bu bir ikilem yaratır: açıkça görülür ki (1) doğru olamaz ve (2) de o kadar iyi bir seçenek gibi durmuyor. Aquinas ne yapsın?
- Aquinas'ın Çözümü: Aristoteles yanıldı ama hata yapmadı. Eski Ahit yasaları İsrail topluluğunu Tanrı ile ilişkilerini geliştirmelerinde ve sürdürmelerinde yönlendirmek için vardır. Yeni Ahit yasaları bize Tanrı'nın cennetini aramızda yol gösterir: bu hayatta olanaklı olduğunca iyi yaşamak ve mutluluğa sonrakinde erişmek. Bunu düşünerek bulmak, insan aklının kapasitesinin ötesindeydi—Aristoteles bile onu düşünerek bulamazdı.
- İlahi Yasa, Tanrı tarafından yavaş yavaş, Eski Ahit ve Yeni Ahit yoluyla açıklanmalıydı. Bunlar, bir arada, bizim doğaüstü amacımıza yol gösteren bir kurallar bütünü içerirler.
- İlahi Yasa da, Ebedi Yasa'nın bir parçasıdır.

IV. İnsani Yasa

A. Soru: Topluluklarımızı Hangi Yasalarla Yönlendireceğiz?

- Yasa, onlar için iyi olanın bir parçası olduğumuz toplulukları yönlendirerek, bizi yönlendirmek için vardır, fakat şimdiye kadar tartışılmış olan topluluklar ve yasalar birkaç nedenden dolayı yetersiz görünmektedir:
1. Sıklıkla, kendimizi bu toplulukların üyeleri olarak, yani onların taleplerini karşılamaya çalışıyor olarak, düşünmeyiz.
 2. Bu topluluklar tehditle bizi itaate zorlayan bir kaba güç kullanmazlar. Ama en açık şekilde üyesi olduğumuz topluluklar politik insan topluluklarıdır. Bu topluluklar, öte yandan, itaate zorlamak için güç kullanırlar.
- Bu nedenle böyle toplulukların yasalarına bakmak önemlidir. Erdemli hayatlar yaşayacaksa, bu toplulukları yöneten yasalar, insani yasalar gereklidir.

B. Yanıt: İnsani Yasa

- Erdemli bir hayat yaşamak, ahlaksal formasyon ve eğitim gerektirir. Bu, ancak, boyun eğmeyenleri zaptetmek için zorlayıcı güç kullanan, iyi yapılandırılmış bir toplumda gerçekleşir. O yüzden, yerinde bir ahlaksal eğitim iyi yasalar gerektirir.
 - İnsani yasa insanları erdeme yönlendireceği için, yasanın ahlaksal amaçları olmalıdır. Aşağıdakiler üzerine düşünün:
1. Koşullar içinde olanaklı olduğu kadar dini teşvik etmelidir.
 2. Disiplin sağlamalıdır: insanların doğru alışkanlıkları geliştirmesinde yardım etmek.
 3. Politik toplum için ortak iyiyi teşvik etmelidir. Bu, yurttaş arkadaşlığı, barış ve adaleti içerir.
- İnsani yasa ahlaksal amaçlarını ancak ahlaka dayanırsa, bizi iyi hayata yönlendiren kurallara dayanırsa yerine getirebilir. Bir başka deyişle, ancak ilahi ve doğal yasaya dayanırsa. (S. 95, mad. 3). Bu ilişkinin bazı özellikleri şunları içerir:
1. İnsani yasa ilahi yasaya ya da doğal yasaya karşı olamaz.
 2. İnsani yasa, dinsel törenler gerektirerek, dalaleti bastırarak, iyilikseverlik erdemini teşvik ederek dini beslediği ölçüde ilahi yasaya dayanır.
 3. İnsani yasanın doğal yasaya ilişkisi şu özelliklere sahiptir. Birincisi, insani yasa doğal yasadaki sonuç olarak türetilir. Örneğin, istemeden adam öldürmenin bir insan suçu olması "kimseye zarar verme" kuralından türetilir. İkincisi, insani yasa genel kuralların bir belirlenimi ya da ayrıntılarla tanımlanmasıdır. Örneğin, doğal yasa hırsızların cezalandırılacağını söyler ve insani yasa bunun

nasıl yapılacağını belirtir.

Burada Aquinas, antik felsefe ve ortaçağ felsefesi tartışmamız son bulur!

[\[1\]](#) Çeviri. *Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 2006.